

Nr 31

Utlåtande i anledning av väckta motioner om åtgärder för att förbättra företagshälsovården, angående företagshälsovård, yrkeshygien och yrkesmedicin samt om åtgärder mot yrkesskador och yrkessjukdomar.

I de likalydande motionerna I: 109 av herr *Lundström m. fl.* och II: 139 av herr *Ohlin m. fl.* föreslås, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställer om förslag för genomförande av i utredningen »Arbetsforskning» inom statens medicinska forskningsråd framlagda mest angelägna projekt jämte erforderliga anslagsäskanden därför, samt

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställer om utredning beträffande organiserat samarbete mellan statliga, landstingskommunala och övriga institutioner för yrkesmedicin, yrkeshygien och företagshälsovård inom landet.

I de likalydande motionerna I: 594 av herr *Sundin m. fl.* och II: 695 av herr *Hansson* i Skegrie *m. fl.* hemställes, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla

1) om skyndsamt prövning och förslag angående en sådan förstärkning av resurserna för den vetenskapliga forskningen, att förhållanden som framkallar yrkesskador och yrkessjukdomar inom olika yrkesområden kan effektivt motverkas;

2) om vidtagande av sådana åtgärder, att ökad utbildning i företagshälsovård snarast möjligt kommer till stånd i fråga om såväl läkare som övrig erforderlig personal;

3) om vidtagande av åtgärder som kan finnas möjliga för sådan samordning inom företagshälsovården samt mellan denna och övrig sjukvård och arbetsvård, att hela näringslivet och därmed även mindre företag, jordbruk och skogsbruk *m. fl.* kan få möjligheter till en god företagshälsovård; samt

4) om skyndsamt vidtagande av åtgärder som kan finnas möjliga och lämpliga i syfte att genom radio och TV samt genom undervisning vid yrkeskolor och annan kursverksamhet öka upplysningen om yrkesskadors och yrkessjukdomars förebyggande och botande.

I en inom andra kammaren väckt motion II: 21 av herr *Holmberg m. fl.* föreslås, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställer om en skyndsamt utredning rörande åtgärder i syfte att öka utbildningen respektive vidareutbildningen av läkare och sjuksköterskor för företagshälsovårdens

behov, samt att åtgärder vidtages med syfte att omedelbart börja utvidga landstingens och de landstingsfria städernas hälso- och sjukvård i enlighet med synpunkterna i motionen.

Samtliga ovannämnda motioner har hänvisats till allmänna beredningsutskottet, som upptagit dem till samtidig behandling.

I motionerna I: 109 och II: 139 uttalas att företagshälsovården berör fyra områden: rent förebyggande åtgärder, hälsovård, sjukvård och rehabilitering.

Vid större företag har industriläkaren i regel heltidstjänst och blir specialiserad. Vid mindre företag anställda läkare och sjuksköterskor torde huvudsakligen sysselsätta sig med sjukvård. Företagshälsovården bör samordnas med annan form av sjukvård, vilket är särskilt viktigt för rehabiliteringen. Företagshälsovården har expanderat avsevärt och är tillfredsställande ordnad vid flera större företag, men så ej vid de små företagen. Samhället bör uppmuntra tillskapande av hälsovårdsmöjligheter vid dessa. Genom försöksverksamhet bör man söka komma fram till någon form av företagshälsovård även för jordbruk och skogsbruk.

För att lösa problemen bör industriläkarkurserna vid statens institut för folkhälsan göras mera omfattande, flera yrkesmedicinska avdelningar inrättas och yrkesmedicinska centralen vid karolinska sjukhuset ges ökade personella resurser.

I fråga om yrkeshygien och yrkesmedicin anföres, att någon samordning mellan de olika institutioner som sysslar därmed endast förekommer undantagsvis. Samarbetet bör organiseras. Yrkesmedicinska avdelningar bör inrättas i ökad omfattning vid regionsjukhus samt vid centrallasarett inom områden med mycken industri. Blivande läkare bör undervisas i de speciella medicinska problem som finns inom arbetslivet. Särskilda industriläkare bör utbildas. Forskningen bör intensifieras i fråga om de medicinska, psykologiska och sociologiska problem, som den industriella utvecklingen medfört och forskningsprojekt bör stödjas av statsmakterna.

I motionerna I: 594 och II: 695 anlägges i stort sett samma synpunkter. Den industriella utvecklingen har medfört problem för individen från hälso-synpunkt. Samhällets alla resurser måste sättas in på förebyggande och botande av yrkessjukdomar och yrkesskador. Upprustning av industri- och företagshälsovården är därför nödvändig. Större företag har sökt ordna denna vård, men för mindre företag och i all synnerhet för jordbruk och skogsbruk är problemen svårlösta. Genom samordning och samarbete bör dock även mindre företag kunna få en god företagshälsovård.

En upprustning av företagshälsovården bör inriktas på såväl de förebyggande åtgärderna som vård- och rehabiliteringsåtgärder. Vunna erfarenheter om förebyggande åtgärder måste så snabbt och direkt som möjligt delges företag och anställda. Vid flerläkarstationer bör placeras även läkare med utbildning i företagshälsovård. Utbildningen av personal för företags-

hälsovården bör i ökad utsträckning inriktas på rehabilitering och arbetsvård. Samordning och samarbete mellan olika institutioner på företagshälsovårdens område bör främjas av samhället och upplysning därom spridas genom massmedia.

Även i motion II: 21 anlägges likartade synpunkter. Företagshälsovården är otillfredsställande. Den tekniska utvecklingen medför hets i arbetet, som för arbetarskyddet och yrkesmedicinen medför nya problem. Företagshälsovård och bioteknologi kan minska många arbetshinder, men endast delar av arbetslivet är täckta av företagshälsovård. Denna hälsovård bör vara underställd samhällets huvudmannaskap.

Ökad utbildning och vidareutbildning av företagsläkare och sjuksköterskor är mycket viktig. Utbildade sjuksköterskor som icke är i tjänst borde kunna intresseras för kurser i företagshälsovård med perspektiv att få deltidstjänst inom företagshälsovården. Arbetarskyddet och yrkesmedicinens organisation bör förstärkas och hälsokontrollen utbyggas.

Beträffande motiveringarna i övrigt får utskottet hänvisa till motionerna II: 139, II: 695 och II: 21.

Utskottet

I motionsyrkandena framlägges förslag om dels åtgärder i syfte att utvidga sjukvårdshuvudmännens hälso- och sjukvård med sikte på företagshälsovårdens behov (II: 21), dels utredning (I: 109 och II: 139) respektive åtgärder (I: 594 och II: 695) för att åstadkomma organiserat samarbete och bättre samordning inom områdena för yrkesmedicin, yrkeshygien och företagshälsovård, dels utredning (II: 21) respektive åtgärder (I: 594 och II: 695) beträffande ökad utbildning av personal för företagshälsovård, dels åtgärder för genomförande av vissa forskningsprojekt (I: 109 och II: 139) samt prövning och förslag angående förstärkning av den vetenskapliga forskningens resurser (I: 594 och II: 695), dels åtgärder för ökad upplysning om yrkesskador och yrkessjukdomar (I: 594 och II: 695).

Utskottet har tidigare vid åtskilliga tillfällen haft att behandla sådana spörsmål som upptagits i de här föreliggande motionerna eller dem närliggande frågor (se exempelvis utskottets utlåtanden nr 24/1961, 18/1962, 24/1962, 55/1962, 34/1963, 12/1964, 23/1964 och 24/1964). I utlåtandena 23/1964 och 24/1964, vilka gällde motioner med yrkanden som väsentligen täcker de i de föreliggande motionerna II: 21 samt I: 594 och II: 695 framförda, hänvisade utskottet huvudsakligen till den aktivisering av arbetet på förevarande områden som skett under den senaste tiden och till de förbättringar som kunde förväntas härav ävensom till pågående utredningar samt avstyrkte enhälligt motionerna, vilka icke föranledde någon riksdagens åtgärd.

Den allmänna debatten kring yrkesmedicinen, yrkeshygienen, arbetsfyll-

1* — Bihang till riksdagens protokoll 1965. 11 saml. Nr 31—33

siologien och företagshälsovården har varit och är fortfarande mycket livlig. Många kritiska synpunkter på den nuvarande verksamheten har anförts och behovet av ökade resurser har även framhållits i utredningar och av myndigheter och organisationer. Det är även utskottets mening att de rådande förhållandena icke kan anses i alla avseenden tillfredsställande och utskottet finner det förstäligt att motionärerna på sätt som nu skett velat aktualisera en rad spörsmål på dessa områden. Utskottet vill emellertid i det följande bl. a. något beröra ett par omständigheter som tillkommit efter förra årets riksdagsbehandling av motioner i hithörande ämnen.

Den allmänna debatten har i stor utsträckning rört sig om ett helt nyligen avgivet utredningsförslag »Institutet för arbetshygien och arbetsfysiologi» (socialdepartementet, stencil 1964: 11). Utskottet får erinra om att vid innevarande riksdag väckts motioner (I: 176 och II: 222), vari framställts yrkanden om inrättande av ett sådant institut ävensom om vissa ökade resurser för arbetarskyddsstyrelsen. Motionerna har hänvisats till statsutskottet som upptagit dem till behandling i sitt utlåtande nr 5. Statsutskottet har uttalat bl. a. att en förstärkning av resurserna på detta område är angelägen men framhållit att frågan om ett arbetsmedicinskt institut är under Kungl. Maj:ts prövning och att med hänsyn härtill någon åtgärd från riksdagens sida icke är påkallad. Förslaget om ökade resurser för arbetarskyddsstyrelsen har framställts mot bakgrunden av att en utredning angående företagshälsovården, vilken sker under ledning av styrelsen, ännu icke kunnat avslutas. Statsutskottet har i denna fråga erinrat bl. a. om att 40 000 kronor ställts till utredningens förfogande för första halvåret 1965 och att viss förstärkning av ämbetsverkets arbetskraft för ändamålet kan förväntas samt avstyrkt motionerna även i denna del.

Den förenämnda utredningen angående ett arbetsmedicinskt institut har uttalat den uppfattningen, som säges vara omfattad jämväl av arbetsmarknadsparterna, att det aktuella läget och den förutsedda utvecklingen inom näringslivet kräver kraftfulla insatser från samhällets sida främst inom undervisningens och utbildningens men även inom utvecklingens och forskningens områden, samtidigt som kravet på en utbyggd yrkeshygienisk, yrkesmedicinsk och arbetsfysiologisk serviceverksamhet kvarstår. Med hänsyn till utvecklingens krav har utredningen bedömt det vara mest ändamålsenligt att i första hand förstärka och samordna resurserna för utbildning och utveckling med tills vidare en viss begränsning av serviceverksamheten. Genom koncentrerade insatser på utvecklings- och utbildningsområdena bör man enligt utredningen successivt kunna nå en ökad servicekapacitet dels hos den av utredningen föreslagna centrala instansen, dels perifert vid yrkesmedicinska sjukhusenheter.

Undersökningen framför synpunkter och förslag beträffande serviceverksamheten, utvecklings- och forskningsarbetet, undervisnings- och utbildningsfrågorna samt informations- och kontaktverksamheten, vilka spörsmål utskottet icke ansett sig böra här gå närmare in på.

De remissinstanser som yttrat sig över utredningens förslag har genomgående i allt väsentligt anslutit till de av utredningen anförda synpunkterna.

Den förenämnda undersökningen beträffande företagshälsovården sker i samarbete mellan arbetarskyddsstyrelsen och representanter för medicinalstyrelsen, LO, SAF och Svenska industriläkarföreningen. Utgångspunkt för utredningen är en av internationella arbetsorganisationen år 1959 utfärdad rekommendation och utredningens syfte är i första hand att kartlägga behovet av företagshälsovård främst vid mindre företag och att få i gång försöksverksamhet. Utredningen har till följd av bristande resurser blivit försenad men numera har, som ovan nämnts, medel ställts till förfogande för en intensifiering av utredningsarbetet.

Det är självfallet icke möjligt för utskottet att ingående bedöma i vilken utsträckning det framlagda förslaget om ett särskilt institut och den pågående utredningen om företagshälsovården kan anses innefatta eller medföra lösningar av de olika problem som upptagits i motionerna. I vart fall synes det dock utskottet som om de frågor som enligt vad ovan sagts behandlades av förra årets riksdag och som upptagits även i årets motioner kommit i ett i viss mån bättre läge. Utskottet finner därför icke anledning förorda något ändrat ställningstagande från riksdagens sida i dessa frågor. Det kan vidare förutsättas att det i motionerna I: 109 och II: 139 påtalade behovet av att genomföra vissa särskilt angelägna forskningsprojekt blir beaktat vid den fortsatta prövningen av föreliggande förslag om förbättrade resurser för forskningen. Likaså torde de i motionerna I: 109 och II: 139 samt I: 594 och II: 695 framförda önskemålen om organiserat samarbete och bättre samordning på förevarande områden uppmärksammas vid denna prövning och i den pågående utredningen om företagshälsovården.

Utskottet får sammanfattningsvis anföras, att behovet av en ändamålsenlig och väl utbyggd arbetsmedicinsk organisation och av en effektiv företagshälsovård är väl dokumenterat. Utskottet förutsätter emellertid att prövningen av förslaget om ett arbetsmedicinskt institut och därmed sammanhängande frågor samt utredningen angående företagshälsovården kommer att slutföras utan onödigt tidsutdräkt. När så skett torde behovet och den lämpliga utformningen av ytterligare åtgärder i motionernas syfte låta sig bättre överblicka. Utskottet anser sig för närvarande icke böra förorda någon riksdagens skrivelse till Kungl. Maj:t i anledning av motionerna utan får med hänvisning till det ovan anförda hemställa,

att motion II: 21, de likalydande motionerna I: 109 och II: 139 samt de likalydande motionerna I: 594 och II: 695 icke må föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 22 april 1965

På allmänna beredningsutskottets vägnar:

NANCY ERIKSSON

Närvarande:

från första kammaren: herrar Möller, Sörlin, Eric Gustaf Peterson, Enarsson, Hellebladh, Oscar Carlsson, Svanström, Hedlund, Nyman, Hübinette och Helge Karlsson;

från andra kammaren: fru Eriksson i Stockholm, herr Skoglösa, fru Jäderberg, herrar Hamrin i Kalmar, Svensson i Kungälv, Dickson, Lundmark, Haglund, Rimås, Wikner, Nilsson i Bästekille och Johansson i Växjö.

Reservationer

1) av herr *Nyman* som ansett att utskottet bort anföra och hemställa följande.

I motionsyrkandena etc. . . . (= utskottet i styckena 1—8) . . . intensifiering av utredningsarbetet.

Utskottet finner att den i motionerna I: 109 och II: 139 samt I: 594 och II: 695 föreslagna samordningen av företagshälsovården och övrig sjuk- och hälsovård är synnerligen angelägen. Den ovannämnda, inom arbetarskyddsstyrelsen tillsatta utredningen om företagshälsovården har att pröva om principerna i ILO:s rekommendation nr 112 (1959) angående företagshälsovård bör komma till uttryck i lagstiftning eller i av styrelsen utfärdade anvisningar. I rekommendationens 11:e punkt uttalas att företagshälsovården jämväl bör upprätthålla kontakt med tjänster och organ utanför företaget vilka befattar sig med frågor rörande arbetarnas hälsa, säkerhet, omskolning, rehabilitering, omplacering och välfärd. Med hänsyn till rekommendationen på denna punkt synes den pågående utredningen böra pröva de av motionärerna aktualiserade frågorna om samordning mellan företagshälsovård samt sjuk- och hälsovård i övrigt och om ett organiserat samarbete mellan statliga, landstingskommunala och övriga institutioner för yrkesmedicin, yrkeshygien och företagshälsovård inom landet. De här redovisade synpunkterna bör delgivas arbetarskyddsstyrelsen.

I motionerna I: 109 och II: 139 har vidare föreslagits åtgärder för genomförande av vissa angelägna forskningsprojekt på arbetsforskningens område. Frågan om forskningen beröres i utredningsförslaget beträffande ett särskilt institut för arbetshygien och arbetsfysiologi. Vid remissbehandlingen av förslaget har emellertid riktats viss kritik mot detsamma, bl. a. från statens tekniska forskningsråd. Rådet har bl. a. anfört att de löpande insatserna på forskningssidan bör åvila ett organ med egen betydande forskningskapacitet samt med resurser att i behövlig omfattning beställa utredningar och forskningsarbeten utanför den egna organisationens ram, t. ex. vid härför lämpade laboratorier inom näringslivet. Rådet har emellertid funnit att dessa problem och möjligheter ej beaktats i erforderlig utsträckning och att det framlagda förslaget i dessa avseenden är klart otillräckligt.

Rådet har följaktligen förordat att frågan om forskningen inom arbets-hygien och arbetsfysiologi göres till föremål för kompletterande utredning, gärna i samråd med den nyligen tillsatta utredningen angående bransch-forskning. Utskottet delar rådets uppfattning att frågan om arbetsforsk-ningen bör göras till föremål för ytterligare utredning och föreslår att riks-dagen i skrivelse till Kungl. Maj:t ger denna uppfattning till känna.

Utskottet får sammanfattningsvis anföra, att behovet av en ändamålsen-lig och väl utbyggd arbetsmedicinsk organisation och av en effektiv företags-hälsovård är väl dokumenterat. Utskottet förutsätter att prövningen av för-slaget om ett arbetsmedicinskt institut och utredningen angående företags-hälsovården kommer att slutföras utan onödig tidsutdräkt och får i övrigt hemställa,

att riksdagen i anledning av motion II: 21, de likalydande motionerna I: 109 och II: 139 samt de likalydande motio-nerna I: 594 och II: 695 i skrivelse till Kungl. Maj:t giver till känna vad utskottet ovan anfört.

2) av herr *Hamrin*.